

Zadnji spomini mame Ivanke

Tine Štibelj
Darja Štibelj

Moja prababica Ivanka Benedičič, p. d. Jeralova s Studena, je pri svojih 96 letih doživela in preživela že veliko. Ker me zanima marsikaj in ker rad ministriram, sem se skupaj z mami, ki mi je pomagala pri zapisu prababičinih spominov, odpravil k njej, da bi mi povedala, kako so včasih praznovali nedelje in praznike. Žal se zaradi starosti kakšne stvari ne spomni več tako dobro, a še vedno dovolj, da mi je z veseljem pripovedovala o preteklih časih. Časih, ki so meni čisto neznani. In iz pogovora sem izvedel še več stvari, kot sem na začetku pričakoval.

Kako je potekala sveta maša ob navadnih nedeljah?

Ponavadi sta maševala dva duhovnika, župnik zjutraj in kaplan ob deseti uri. Maše so potekale tako, da je bil duhovnik obrnjen proti oltarju. Potekale pa so še v latinskem jeziku. Po branju evangelija v latinskem jeziku je šel župnik ali kaplan na prižnico. Tam je prebral evangelij še v slovenskem jeziku, nato je sledila pridiga. Ob navadnih nedeljah sta bila prisotna le dva ministranta. Med mašo je bila vedno priložnost za prejem zakramenta sv. spovedi. Obhajala pa sta pred mašo ali po njej, in sicer pri obhajilni mizi, ki je bila pri vhodu v zakristijo. Sedaj velja, da če greš k obhajilu, eno uro pred mašo ne smeš jesti. Ko sem bila mlada jaz in še moji otroci,

pa je veljalo, da če si pristopil k obhajilu, nisi smel prej nič jesti od polnoči naprej. Ponavadi smo hodili k sv. maši zjutraj.

Kdaj ste praznovali praznik sv. Petra in zakaj?

Praznik sv. Petra se je praznoval tako kot danes, 29. junija. To je bil za našo selško župnijo zelo slovesen dan, saj je sv. Peter zavetnik oziroma patron, kot smo včasih rekli, naše župnijske cerkve. Praznik sv. Petra je v Selcih pomenil še in še. Kaplanu in župniku se je takrat pridružil še profesor Jakob Šolar, Markov z Rudna. On je bil profesor na Škofijski gimnaziji v Šentvidu v Ljubljani. Iz Ljubljane je prišel pomagat maševat v Selca za velike praznike, ko ni bilo pouka. Ponavadi ga je šel nekdo iskat in ga tudi peljal nazaj v Ljubljano. Mislim, da z avtobusom ni hodil. Verjetno ga je šel iskat Benedkov iz Železnikov, saj je bil eden redkih, ki je imel avto v Selški dolini, a nisem prepričana. No, takrat je bila tako imenovana

levitska oziroma slovesna maša. To pomeni, da ko se je maša začela, so vsi trije duhovniki stali drug za drugim obrnjeni proti oltarju. Glavni mašnik je tudi evangelij pel v latinščini obrnjen proti oltarju. Ob velikih praznikih, to je za sv. Petra, veliki šmaren, božič in veliko noč pridige oziroma razlage božje besede ni bilo. Takrat so bili prisotni štirje ministranti. Pridigati so ob slovesnih mašah pričeli šele po vatikanskem koncilu. Do takrat so bile vse maše le v latinščini in duhovniki so bili obrnjeni proti oltarju. Tudi ljudi je bilo zelo veliko. Ponavadi so bile zasedene vse klopi, tako da so morali stati tudi po sredini cerkve. Otroci so stali pri stopnicah pri oltarju. Ob slovesni maši so kadili tudi s kadilnico.

Kdaj je potekala slovesna maša ob prazniku sv. Petra?

Slovesna maša je ponavadi potekala ob deseti uri. Večinoma smo bili takrat pri maši mladi in možje.

Ivanka Gartner, p. d. Brnova iz Golice, in Franc Benedičič, p. d. Jeralov s Studena, v krojih dekliškega krožka in fantovskega odseka.

Marija in Franc Benedičič, brat in sestra, p. d. Jeralova s Studena, v krojih dekliškega krožka in fantovskega odseka.

Ženske so šle k sveti maši že jutraj, saj so potem morale pripraviti kosilo. Moškim se pa včasih tudi ni nudilo domov. Po maši so radi zavili v gostilno. V Selcih so imeli kar tri: pr' Jakelj, pr' Štefan in na Frtic.

Ste ob prazniku tudi ostali šli takoj domov?

Ponavadi ne. Za praznik sv. Petra sta bila po koncu maše še blagoslov in obhajilo. Potem pa smo odšli ven, kjer so bile od cerkvenih stopnic vse do kapelice na vasi na obeh straneh ceste postavljene stojnice. Na njih so prodajali različne stvari: orodje, npr. kose, grablje, puloverje in sladkarije, npr. lectove srčke. Nekateri izmed teh srčkov so imeli na sredini zrcalce. Te so nato fantje kupovali dekletom. Ker se je po sv. Petru začela košnja, so moški preizkušali in kupovali predvsem kose in grablje. Otroci pa so večinoma kupovali sladkarije, če so jim starši seveda dali denar. Običajno smo dobili kakšen dinar. Tega smo bili kot otroci zelo veseli, saj nismo imeli na razpolago toliko sladkarij, kot jih imate danes. To je bilo pred vojsko.

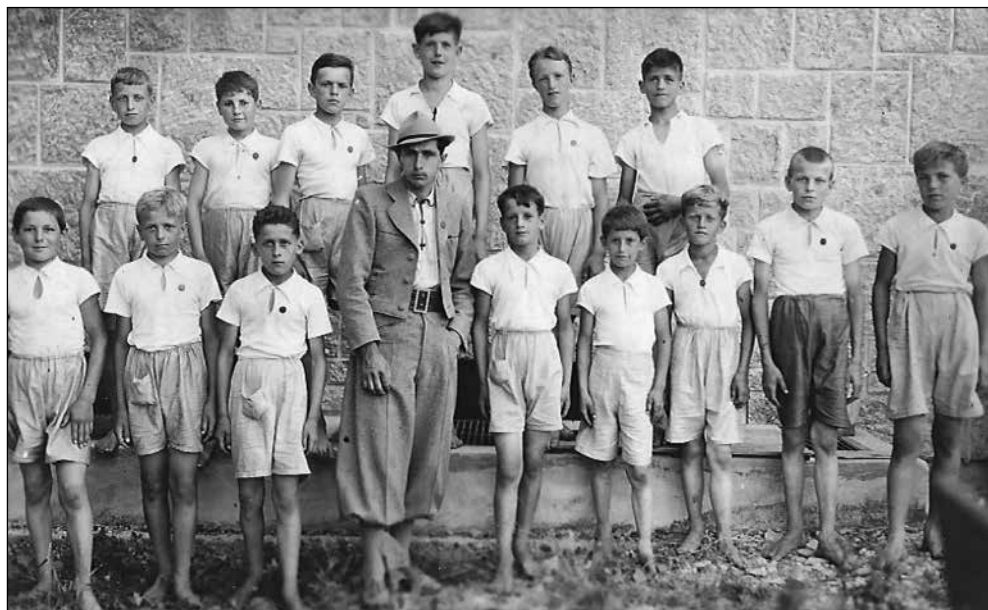
Kaj pa žegnanje na sv. Miklavžu?

Pod podružnično cerkev sv. Miklavža so včasih spadali Zgornja in Spodnja Golica, Ojstri Vrh ter

Dolenja vas. Žegnanje je bilo zadnjo nedeljo v juliju. Takrat smo šli gor k sveti maši. K nam so prišli tudi drugi sorodniki z vseh koncev. Dan je potekal v druženju, saj smo se z mnogimi videli le dvakrat ali trikrat na leto. Starejši so imeli svoje pogovore, otroci pa smo noreli okoli in se igrali. Takrat je mama spekla potico, krofe. In tudi pečenko, ki je drugače nismo imeli velikokrat na mizi.

Ste ob prazniku sv. Rešnjega telesa imeli procesijo tako kot danes?

Seveda. Bila je še daljša, kot je danes. Vedno je bilo tudi veliko ljudi. Procesija je potekala od cerkve, po cesti proti Dolenji vasi do znamenja na polju. Nato smo šli čez polje in pred starim goliškim mostom čez brv ob reki Sori do žage, kjer je sedaj cesta, ki vodi v Golico. Pot smo nadaljevali do Petrovega brda, kjer je stalo znamenje, ki ga sedaj ni več. Nato so šli po cesti do Blaznika in skozi vas nazaj do cerkve. Vsaka podružnična cerkev, ki spada pod svetega Petra, je imela svoje bandero. Tudi dekliška Marijina družba in fantovska družba sta imeli svojo zastavo. Otroci, ki so bili vključeni v Marijin vrtec, ki ni bil vrtec v današnjem pomenu

Mladci, slikani 29. junija 1938, iz Selc.

Zadnja akademija 19. marca 1941. Zbrani so slikani pred Krekovim domom v Selcih.

besede, so imeli svoj praporček. Šli so pred sv. Rešnjim telesom in potresali rože. Ob kapelicaх oziroma znamenjih smo se ustavili za blagoslov. Ena je bila na polju in stoji še danes. Drugo so postavili samo za procesijo na polju pri Sori. Tretja je stala v Petrovem brdu, a je danes ni več tam. Zadnja kapelica pa je bila na vasi. Prav tako pa smo imeli procesijo tudi za veliko noč, in sicer je bilo vstajenje vedno že zvečer ob šesti uri na velikonočno soboto. Procesija je potekala od cerkve do Frtice, nato do Blaznika in naprej po vasi do cerkve. Na velikonočno jutro je bila zjutraj tiha maša, ki jo je daroval kaplan, ob deseti uri pa slovesna oziroma levit maša, ko so bili prisotni trije duhovniki in je potekala tako kot na sv. Petra.

Omenili ste tudi Marijin vrtec?

V Marijin vrtec so bili vključeni otroci, ki so bili že pri obhajilu in so bili še v osnovni šoli. Srečevali so se enkrat na mesec v nedeljo po nauku. Vodil ga je kaplan. Srečanje so imeli v dvorani Krekovega doma. Najprej jim je kaplan kakšno stvar razlagal, nato pa so se igrali različne igre, npr. gnilo jajce, šternico.

Ko smo končali z osnovno šolo, pa smo bile dekleta vključene v dekleško Marijino družbo, fantje pa v fantovsko Marijino družbo. Srečevali smo se enkrat na mesec v nedeljo po jutranji maši v dvorani

Krekovega doma. Tista, ki je bila vpisana v Marijino družbo, ni smela plesati in vsak dan je morala zmoliti določene molitve. Na sestankih nam je kaplan razlagal kaj iz cerkvene zgodovine ali o verskih resnicah. V Marijino družbo smo bila vključena dekleta, stara od štirinajst let pa do poroke. Tiste, ki se niso poročile, so tudi še hodile na sestanke. Pa to kaplanu ni bilo všeč, saj je želel mladim dekletom govoriti tudi o poroki, zakonskem življenju, a zaradi teh starejših deklet ni mogel. V družbi smo imele tudi svojo zastavo. Mislim, da je bila modre barve z Marijino podobo. Tako smo v procesijah dekleta hodile za svojo zastavo. V Marijino družbo nas je bilo vključenih veliko deklet. Tudi fantje so bili vključeni v Marijino družbo, vendar jih je bilo manj kot deklet. Tudi oni so se enkrat mesečno po jutranji maši srečevali s kaplanom v dvorani Krekovega doma. Ne vem pa, o čem so se pogovarjali. Verjetno podobno kot me, saj so bili tudi oni vključeni v družbo s štirinajstimi leti. In tudi ta družba je obstajala do vojne, potem pa ne več.

Tudi žene so bile vključene v materinsko Marijino družbo. Srečevale so se enkrat na mesec po jutranji maši. Sestanke je vodil župnik. Tudi moja mama je obiskovala te sestanke. Nikoli pa ni govorila o tem, kaj so se tam pogovarjali. Verjetno o vzgoji, verskih resnicah ...

Možje so bili ravno tako vključeni v svojo moško Marijino družbo, ki jo je prav tako kot materinsko vodil župnik enkrat na mesec po jutranji sveti maši.

Vdove, vdovci in starejši ljudje pa so bili vključeni v tretji red sv. Frančiška. Sestanke so imeli ob prvih petkih v mesecu in jih je vodil župnik. Vedno so bili nad sestanki navdušeni. Imeli so tudi molitve, ki so jih redno molili, npr. za srečno zadnjo uro, Pozdravljena Kraljica ...

Kaj je to šternica?

To je igra, kjer je imel eden od otrok v robec zavit kamenček. S tem robčkom je potem tekkel okoli kroga, v katerem so stali otroci. Potem je z njim enega udaril. Otrok, ki ga je udaril, je stekel. Če ga je tisti z robcem ulovil, sta si vlogi zamenjala. Če pa ga ni ulovil, je moral igro nadaljevati tisti, ki je že prej tolkel z robčkom.

Hotela sem še povedati, da je bila Marijina družba verska organizacija in po vojni ni več obstajala. Več fantov pa je bilo vključenih v posvetno organizacijo, in sicer Krekovo posvetno društvo. To je obstajalo od konca prve svetovne vojne do začetka druge svetovne vojne. V društvu so imeli fantovski in dekliški odsek. Telovadili so ob nedeljah popoldne, imeli svoje obleke, Krekov prapor, ki ga sedaj hranijo v župnišću. Med drugo svetovno vojno ga je pred uničenjem rešil moj pokojni mož, Franc Benedičič, p. d. Jeralov s Studena, ki je vodil tudi telovadbo v Krekovem društvu. Kadar pa so kam šli, je prapor nosil Lovrenc Benedičič, p. d. Bitencov iz Ševelj. Tudi dekleta so imela svoje obleke, telovadbo pa je vodila trgovka Geni Tomažin. Njihove sestanke pa je vodil kaplan.

P. s.: Naša mama Ivanka je odšla v večnost 3. junija 2020, v 98. letu starosti. To je bil njen zadnji zapisan spomin na čase njene mladosti. Zelo rada je obujala spomine in veliko je vedela. Veliko smo se od nje naučili vsi, ki smo jo poznali. Bila je prava zakladnica nasvetov. Pogrešamo jo.

